

ONUR ÖYMEN

BASKILARA
DİRENİRKEN

Bir Cumhuriyetçinin Siyaset Anıları

Remzi Kitabevi

BASKILARA DİRENİRKEN / Onur Öymen

© Remzi Kitabevi 2020

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Mecit Demir
Kapak fotoğrafı: Milliyet gazetesi arşivi
Kapak tasarımı: Ömer Erduran
İç fotoğraflar: Anadolu Ajansı

ISBN 978-975-14-1978-1

BİRİNCİ BASIM: Aralık 2020

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

İçindekiler

ÖNSÖZ, 11

SİYASETE GİRERKEN TÜRKİYE’NİN GÖRÜNÜMÜ, 15

Seçimler Adil ve Hukuka Uygun Yapılıyor mu?	21
Dış Politikada Önemli Sorunlar	23
Gücümüzün Farkına Varmak	24
Milletvekili Seçiliyorum	26
Türk Amerikan Dostluk Grubu Kurulurken Demokrasi İlk Yarayı Alıyor	28

1 MART TEZKERESİ, 30

Irak’ta Fırtına Bulutları Yaklaşıyor	30
Türkiye: Uluslararası Meşruiyet Şarttır	31
Yeni Hükümet Kuruluyor, İlk Sorun Irak	32
Seçimlerden Sonra Amerika’yla İlk Temaslar	33
Bush: Türkler At Pazarlığı Yapıyor	35
ABD: Biz Girmesek Türkiye Kuzey Irak’a Giremez.....	37
6 Şubat 2003 Tezkeresi ve Arabayı Atların Önüne Koşmak.....	40
CHP Grup Toplantısındaki Hava	42
1 Mart Tezkeresi’nin Meclis’te Reddedilmesi ve Muhtıra Sorunu	43
Irak’a Müdahale Kararı Verenler Daha Sonra Ne Dedi?.....	52
19 Mart Tezkeresi	53
Mayınların Temizlenmesi Meselesi	54
Askerlerimizin Başına Çuval Geçirilmesi	55
Gül ile Powell Görüşmesinde Hangi Kararlar Alındı?.....	57
Onaylanmayan Dubai Antlaşması	58
BM Bağdat Temsilciliğine Saldırı ve Yeni Tezkere	59
Parti Yönetimine Seçiliyorum	62
Amerikalılarla Neler Gördük?	63

Türk-Amerikan İlişkilerinde İnişler ve Çıkışlar	65
“İkinci Yol” Yöntemiyle Türkiye’ye Yön Vermeye Çalışanlar	67
Oslo Süreci, Habur Skandalı ve Dersim Tartışmaları	72
Sular Meselesinde Suriye’ye Verilen Önemli Taviz.....	82
İslami Usullerle Çalışan Firmalara Özel Avantajlar	84
Ortadoğu’da Demokrasi Niçin Gelişmiyor?.....	85
Büyük Ortadoğu Projesi Demokrasiye Hizmet Eder mi?	86
PKK’ya Karşı Türk-Amerikan Askeri İşbirliği Girişimi	88
Kürecik Radarı Ne İşe Yarayacak?	94

AVRUPA BİRLİĞİ’YLE YOKUŞ YUKARI İLİŞKİLER, 95

AB’ye Üyelik Süreci Taşlı ve Dikenli Yol.....	95
Katma Protokol ve AB’ye Üyelik Hedefi.....	97
Yunanistan’ın Üyeliğinin AB ile İlişkilerimize Etkisi	98
Gümrük Birliği Türkiye’ye Ne Kazandırdı Ne Kaybettirdi?	101
AB Üyeliği Süreci ve Demokratik Reformlar	102
Türkiye’ye Karşı Önyargılar ve Çifte Standartlar	103
Türkiye’nin Üyeliğine Karşı Çıkanlar	105
AB ile İlişkilerimizin Ekonomik Boyutu.....	111
“Ahde Vefa İlkesi”ne Uymayanlar.....	113
Helsinki’de Açılan Pencere	114
Avrupa’nın Havuç ve Sopa Politikası.....	116
Avrupa’nın Türkiye’yi Hazmetme Kapasitesi.....	118
Avrupa Kamuoyunun Türkiye’ye Desteği Var mı?.....	121
AB Ülkelerinin Türkiye Politikasında Din Faktörü.....	121
Fransız Basınına ve Televizyonlarına Neler Dedik?.....	123
Almanya’daki İktidar Değişikliği ve Türkiye’nin Üyeliği.....	127
AB Yetkililerinin Demeçlerini İhtiyatla Karşılıyoruz.....	130
Avrupa Parlamentosu’ndaki Mücadelemiz	130
NATO’nun İşlevinde Önemli Değişiklikler	132
Fransa Tutumunu Niçin Değiştirdi?	134
AB Ufkunda Kıbrıs Bulutları.....	139
Avrupa Komisyonu Raporu Türkiye’nin Üyeliğine Engel.....	143
Lübnan’daki BM Barış Gücü’ne Asker Gönderiyoruz	146
Mavi Marmara Faciası	149
Sosyalist Enternasyonal’de Herkes Dostumuz mu?	150
Kemal Derviş Parti Yönetiminden Ayrılıyor.....	155
Sosyalist Enternasyonal Toplantılarında Neler Oldu?.....	157
Şimon Peres ile Görüşmeler	160
Sosyal Demokrat Siyasetçilerle İlişkilerimiz	168

AB Komisyonu Başkanı Kırk Yıl Sonra Türkiye’de.....	178
AB Komisyonu’nun Türkiye’nin Üyeliğiyle İlgili Raporu	180
Avrupa Sosyalistler Partisi Heyeti Geliyor	183
AB ile İmzalanan Antlaşmanın Sakıncaları Anlaşıyor	185
Türkiye-AB Geri Dönüş Antlaşması	187
COSAC Toplantıları	190
Azınlık Vakıfları Yasası Lozan’a Uygun muydu?	193
Herkes Türkiye Karşısı ve Yunanistan Destekçisi Değil	195
Türkiye’deki İktidarın Avrupalı Hayranları	204
Bursa’da Siyaset Yapmak.....	206
Avrupa Parlamentosu’ndaki Tartışmalar	222
Yurtdışındaki Türkler Konusu Meclis’te.....	223
Avrupa’daki Vatandaşlarımızı Bekleyen Tehlike: Irkçılık	226
Almanya’daki Türklere Seçimlere Katılma Hakkı.....	228
Haksız Eleştirilerle ve Çifte Standartlarla Mücadele	230
Türk Siyasetinde Yeni Dönem	233
Batı’da Türkiye’nin Şeriata Yönelmesini Savunanlar	236
Avrupa’da Türkiye’de Askeri Yapıyı Etkileme Çabaları	238

KIBRIS’TA BASKILARA DİRENMEK, 247

Yeni Başbakan’ın İlk Dış Ziyareti ve İlk Mesajlar	248
Kofi Annan Girişimi Nasıl Başladı?.....	249
KKTC’de Siyasi Ortam Nasıldı?	251
Ver de Kurtul Lobisi	252
Kıbrıs Girit Olmasın	253
Antlaşmayla Bir Millet Yaratılabilir mi?.....	254
Rum Ortodoks Kilisesi’nin Rolü	254
9 Bin Sayfalık Planda Neler Var?	256
Denktaş’ın TBMM’de Yaptığı Konuşma.....	258
TBMM’nin Ortak Bildirisi.....	264
Ambargolar	266
Şantaja Boyun Eğenler	268
Devletin Zirvesi Ne Karar Aldı?.....	269
Türkiye’ye ve Kıbrıs Türklerine Baskılar	270
Meclis’te Genel Görüşme	274
Kolomb Gibi Batıya Giderek Doğuya Ulaşma Hayali	275
Denktaş: “Ses İstemeye Geldim!”	276
İngiltere Dışişleri Bakanı’nın Rumları Şaşırtan Açıklaması.....	278
Anlaştıkları Tek Şey Anlaşamadıkları	280
Olmazsa Olmaz mı, Olmazsa da Olur mu?	282

Köprüden Önceki Son Çıkış.....	285
Denktaş'ın Son Çabaları	287
Kofi Annan Planı Yok Hükmünde Sayılacak mı?	289
Denktaş'ın Son Değerlendirmesi.....	292
Denktaş'ın Ardından	294
Rumları Kıbrıs'ın Tek Temsilcisi Gibi Tanıyan Protokol	296
KKTC'de Yeni Cumhurbaşkanını Bekleyen Sınav	301
Derviş Eroğlu: Türkiye'nin Garantisi Olmazsa Olmaz	305
Harita Krizi ve Görüş Ayrılıkları.....	308
İngiliz Dışişleri Bakanlarından Straw'un Şaşırtıcı Yazısı.....	310
Akıncı ile Ankara Arasında Ters Rüzgârlar	312

ERMENİ SORUNU, 315

Pierre Loti'nin Sansürlenmiş Kitabı.....	316
Ermeni İddialarını Kimler Destekledi?	318
Ermenistan Eski Başbakanı Kaçaznuni'nin İtirafı	320
Ermeni Tehciri ve Genelkurmay Arşivleri	324
Yabancı Büyükelçilerin ve Konsolosların Raporları	325
Rusya'nın Ermeni Çetelerine Daveti.....	329
Örnek Büyükelçi Ahmet Rüstem Bey	330
İngiliz Propaganda Bakanlığı "Wellington House".....	331
Ermeni İddialarına Karşı Atatürk Ne Diyor?.....	334
İngiliz Propagandasına ve Ermeni İddialarına Cevaplar	335
Amerika'daki 69 Bilim Adamının Açıklaması	338
Kongre Üyelerinin Türkiye'ye Daveti	342
Ermenilerin Öldürdüğü Türklerden Söz Eden Yok	342
Ermenistan'ın Türkiye Aleyhindeki Eylemleri	344
Erdoğan ve Baykal'dan İngiliz Parlamentosu'na Mektup.....	345
Viyana'da Tarihçiler Komisyonu Kurulması Girişimi.....	349
Amerika'nın Ermeni Sorununa Bakışı.....	350
Cumhurbaşkanı Gül'ün Erivan Ziyareti	351
Ermenistan Televizyonu Şant'a Verdiğim Mülakat.....	353
En Sağır İnsan Bir Şeyi Duymak İstemeyen İnsandır	357
Türkiye'den Özür Dileyen Ülke	359
Yabancıların Yönlendirmesiyle Ermenistan ile Antlaşma	359
İngiltere'nin Soykırım İddialarına Karşı Tutumu	360
"İkinci Yol" ve Türk-Ermeni Yakınlaştırma Komitesi (TARC).....	361
Obama'nın TBMM Konuşmasındaki Tavsiyeleri.....	367
Onaylanmayan Türkiye-Ermenistan Protokolleri	369
Komşularımızla Sıfır Sorun Politikası.....	372

Ermenistan Anayasa Mahkemesi'nin Kararı	375
İsveç Parlamentosu'nun Ermeni Soykırım Kararı Nasıl Engellendi?	376
Bilerek Kötülük Yapan Ülke Bir Bedel Ödemeli	377
AİHM'in Perinçek Kararı.....	381
Hocalı Katliamı	382
Türk Diplomatlarını Şehit Eden Ermeni Terör Örgütleri.....	383
Fransız Parlamentosu'nun Aldığı Soykırım Kararı	383
Ne Yapmalı?	391
Siyasi Gelişmeler	393
Parti İçi Tartışmalar.....	394

**DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE
SİYASETE DIŞ MÜDAHALELER, 396**

Siyasette Entrikalar ve Komplolar	400
---	-----

SONUÇ, 414

Ekler	419
EK I	419
EK II	420
EK III	422
EK IV	427
EK V.....	429
EK VI	432
EK VII.....	435

KAYNAKÇA, 441

DİZİN, 445

NE DEDİLER?, 455

Önsöz

Dışışleri Bakanlığı'nda görev yaptığım yıllarda yaşadıklarımı ve o dönemde ÷lkemizi ilgilendiren konularda cereyan eden gelişmelerle ilgili görüşlerimi *Zor Rota* isimli kitabımda yayımlamıştım. Milletvekili olarak geçirdiğim yıllardaki yaşadıklarımı, gözlemlerimi ve ÷lkemizi ilgilendiren konulardaki değerlendirmelerimi bu kitapta anlatıyorum. O bakımdan bu kitap bir anlamda *Zor Rota*'nın devamı sayılabilir.

Dışışleri'ndeki öncelikli hedefimiz Türkiye'nin çıkarlarını korumak, bu çıkarlara zarar verebilecek gelişmelerle mücadele etmektir. Siyasette de aynı hedefler için çalıştım.

Türkiye'yle bazı büyük devletlerin hedefleri ve stratejik hedefleri çoğu zaman örtüşmüyordu. Özellikle Kıbrıs, Ege meseleleri, Ortadoğu'daki gelişmeler, Doğu Akdeniz'deki durum, Türkiye'nin AB üyeliği, Ermeni sorunu, terörle mücadele gibi belli başlı dış politika konularında Türkiye tek başına mücadele etmek zorundaydı.

Geçmişte dış politika konularında Türkiye'de iktidarla muhalefet partileri çoğu zaman dayanışma içinde olmuşlardı. Son yıllarda bu dayanışmayı sürdürmek zorlaştı.

Daha da önemlisi, Türk iç politikasını, hatta bazı siyasi partilerdeki iç gelişmeleri yurtdışından yönlendirme eğilimleri ortaya çıktı. Ülkemizdeki demokratik süreç ve yargı mekanizmaları bütün bunlardan olumsuz yönde etkilendi.

İşte bu ortamda her türlü baskıya direnerek Atatürk'ün ilkeleri ve tam bağımsızlığa dayalı devlet anlayışı doğrultusunda cumhuriyetimizin temel değerlerini korumak daha da büyük önem kazandı. Si-

yasi hayatımda birlikte çalıştığım arkadaşlarımla işte bu görevi yerine getirmek için çaba gösterdik. Bu çalışmalarında düşünceleriyle, uyarılarıyla, önerileriyle bana destek olan siyasetçilere, bilim adamlarına, aydınlara ve gazetecilere şükran borçluyum.

Bu kitabın hazırlanmasındaki değerli katkıları için Gürhan Akdoğan'a, Cem Çelik'e Mustafa Özyürek'e, Algan Hacaloğlu'na, Şahin Mengü'ye, Nur Batur'a, Hasibe Tuna'ya, Merve Karadayı Aksu'ya ve Petek Gürbüz'e içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Kitaptaki fotoğrafların bulunmasına yardımcı olan *Milliyet* gazetesi eski yayın danışmanı Nurcan Akad'a, *Milliyet* gazetesi fotoğraf şefi Bünyamin Aygün'e ve fotoğraf arşivinden Oğuz Yeter'e teşekkür ederim.

Verdiği destek ve gösterdiği sabır için eşim Nedret'e, değerli çocuklarım Burak ve Başak'a da çok teşekkür ediyorum.

Remzi Kitabevi'nden Ömer Erduran'la Yayın Koordinatörü Öner Ciravoğlu'nun katkıları benim için çok değerli oldu. Editör Mecit Demir'e dikkatli ve titiz çalışması için ayrıca teşekkür ediyorum.

İstanbul, Ekim 2020

*Atatürk'ün izinde ulusal bağımsızlık
ve çağdaş demokrasi için mücadele
edenlere...*

Siyasete Girerken Türkiye'nin Görünümü

2002 yılının ilk günleriydi. O yılın ortalarında Brüksel'de Türkiye'nin NATO Daimi Temsilciliği görevimde beş yılımı dolduracaktım. Merkeze dönüş zamanım yaklaşıyordu. Emeklilik için yaş sınırına ulaşmama daha üç yıl vardı. Evvelce müsteşarlık görevinde bulunmuş bir diplomata merkezde uygun bir görev verilmesi zordu. Benim için en doğru kararın yaş sınırına ulaşmayı beklemeden merkeze döner dönmez emekliliğimi istemek olacağını düşündüm. Eşim Nedret de bu görüşümü paylaştı.

Daha sonra ne yapacaktım? Büyükelçilik dönemimin son yıllarında boş zamanlarımı Türkiye'yi ilgilendiren konularda araştırmalar yapmakla değerlendiriyor ve bu araştırmalarımın sonuçlarını kitap halinde yayımlıyordum. İlk kitabım *Türkiye'nin Gücü* 1998 yılında yayımlandı ve altı baskı yaptı. İngilizceye ve Almancaya çevrildi. Türkiye'yi çeşitli alanlarda başka ülkelerle kıyaslayan o kitap pek çok bakımdan Türkiye'nin avantajlarını ve üstün taraflarını ortaya koyuyor ve Avrupa Birliği üyelik sürecinde ülkemizin Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin gerisinde bırakılmasının yanlışlığını ve haksızlığını kanıtlamaya çalışıyordu.

Ünlü İngiliz yazar ve gazeteci Andrew Mango *Türkiye'nin Gücü* kitabım hakkında şunları yazdı: "Cumhuriyetin elde ettiği başarılardan en etkileyici ve en iyimser anlatımı Onur Öymen'in kaleminden yazıldı. Öymen eserinde sadece Avrupa'nın değil, dünyanın en önde gelen ülkelerinden biri olması nedeniyle Türkiye'nin Avrupa'da yaşayan ve dilleriyle dinleri değişik fakat aynı uygarlık kavramını benim-

seyen halklar arasında yer alma niteliğine sahip bir ülke olduğunu ortaya koyuyor. Onun mesajı şu: “İşte geldik, buradayız, eskisinden çok daha fazla hesaba katılmalıyız.” Kitapta vermek istediğim mesaj alınmıştı.

Kitaba gösterilen ilgi benim için teşvik edici oldu. Ondan sonra yazdığım *Geleceği Yakalamak ve Silahsız Savaş, Bir Mücadele Sanatı olarak Diplomasi* isimli kitaplarım da ilgiyle karşılandı. Bu sonuncusu dokuz baskı yaptı.

Dışişleri’nden ayrıldıktan sonra araştırma yapmak ve kitap yazmak benim için zevkli bir uğraş olacaktı. Yeni araştırma konuları üzerinde düşünmeye başladım. Bir yandan da siyaset alanında ülkeye hizmet etme seçeneği üzerinde duruyordum.

Değerli devlet adamı Erdal İnönü SHP Genel Başkanı olduğu yıllarda bir gün beni evine davet etti ve Dışişleri Bakanlığındaki görevim sona erdikten sonra siyaset alanında benimle birlikte çalışmaktan memnun olacağını söyledi. Kendisine bu nazik önerisi için teşekkür ettim, bundan şeref duyduğumu söyledim, ancak o tarihte henüz emeklilik dönemi için bir planımın olmadığını ifade ettim.

NATO’daki görevim 2002 yılının haziran ayında sona erdi. Eşimle birlikte merkeze döndük. O sırada Türkiye’de siyasi alanda oldukça karmaşık ve belirsiz bir tablo vardı. Son yıllarda büyük bir ekonomik kriz yaşanmış, onun siyasi yansımaları olmuştu. Bu çalkantılı noktaya nasıl gelinmişti?

CHP, 18 Nisan 1999 seçimlerinde barajı aşamadığı için, askeri müdahale dönemleri hariç, tarihinde ilk defa Meclis dışında kalmıştı. Bu durumun ortaya çıkmasındaki en önemli etkenlerden biri, seçimlerden kısa bir süre önce PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan’ın Amerikalıların desteğiyle 15 Şubat 1999 tarihinde Kenya’da yakalanarak Türkiye’ye getirilmesi oldu. A&G kamuoyu araştırma şirketinin tahminlerine göre, bu gelişme o zamanki koalisyon hükümetinin büyük ortağı DSP’nin oylarında büyük artışa, CHP’nin oylarında önemli bir düşüşe yol açacaktı. 1999 seçimi bu tahminleri doğruladı.⁽¹⁾

(1) Hacıoğlu, Algan, *Siyasette Tutkuyla Yaşanan Yıllar*, Cinius Yayınları, İstanbul 2017, s. 257.

Bülent Ecevit'in Demokratik Sol Partisi oyların % 22.19'unu alarak birinci parti oldu. Onu % 17.98 ile MHP, % 15.41 ile Fazilet Partisi, % 3.22'yle ANAP ve % 12.01'le Doğru Yol Partisi izledi. CHP oyların % 8.7'sini alarak barajın altında kaldı. Bülent Ecevit'in başbakanlığında DSP, MHP, ANAP koalisyon hükümeti kuruldu.

Bu sonuçlar siyasette büyük çalkantılara yol açtı. Cumhuriyetin kurucu partisi CHP altıncı sıraya düşmüş ve barajın altında kalmıştı. Bunun sonuçlarının olması kaçınılmazdı. Partinin Genel Başkanı Deniz Baykal 22 Nisan'da görevinden istifa etti. Yeniden aday olması için yapılan ısrarlı girişimleri reddetti. 22 Mayıs 1999'da düzenlenen olağanüstü kurultayda Altan Öymen genel başkan seçildi.

Ancak partide çalkantılar bitmedi. Parti meclisi seçimlerinde istikrarlı bir yönetime olanak verecek bir tablo ortaya çıkmamıştı. 26 Haziran 1999'da yeniden kurultaya gidildi. Partinin 10. olağanüstü kurultayı toplandı. O kurultay sonucunda da CHP Parti Meclisi'nde uzlaşmacı bir anlayış hâkim olamadı.

30 Eylül 2000 tarihinde yeniden kurultaya gidildi. Bu defa arkadaşlarının ısrarıyla aday olmayı kabul eden Deniz Baykal 15 ay sonra yeniden genel başkan seçilerek partinin başına geçti. Parti içinde huzur ve istikrarı sağlamak yine de kolay olmadı.

Tartışmaları bitirmenin yeni kurultay toplamaktan başka yolu yoktu. Baykal seçimli kurultaya gidilmesini istedi. 30 Haziran 2001'de 29. olağan kurultay toplandı. Yapılan seçimleri Baykal açık farkla kazandı ve bunun sonucunda CHP Parti Meclisi'nde istikrarlı bir çoğunluk oluşturulabildi. Parti artık yeni seçimlere hazırlanmaya başlayabilirdi.

O tarihlerde siyasette beklenmeyen gelişmeler yaşandı. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ile Başbakan Bülent Ecevit arasında Milli Güvenlik Kurulu'nda Anayasa'nın yorumuyla ilgili bir tartışma basına yansırken bunun ekonomide olumsuz etkileri oldu. Borsa % 15 düştü, daha sonraki üç gün içinde % 29 geriledi. Repo faizleri % 7500'e kadar yükseldi ve Merkez Bankası'ndan birkaç saat içinde 8 milyar dolar çıktı.⁽¹⁾

(1) Bila, Hikmet, *CHP 1919-2009*, (4. Baskı) Doğan Kitap, İstanbul 2008, s. 374.

